

КОЗАЧЕНКО

Анна Юрїївна

УДК 657.6:657.471.65/66:664.1

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ТА ЕФЕКТИВНОГО ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ

ACCOUNTING AND INFORMATIONAL SUPPORT OF NON-PRODUCTION COSTS FOR MAKING MANAGERIAL DECISIONS AND EFFECTIVE AUDITING

к.е.н., старший викладач,
Вінницький національний
аграрний університет

KOZACHENKO Anna Yuriivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Vinnytsia National Agrarian University

Статтю присвячено розгляду існуючої облікової системи підприємства, яка в поєднанні з інформаційними потоками внутрішнього та зовнішнього середовища задовольнятиме потреби користувачів стосовно обліку та аудиту невиробничих витрат з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Обґрунтовано, що крім облікової інформації (первинні документи, звітна документація у вигляді реєстрів обліку та звітності) на прийняття рішень справляють вплив інформаційні потоки зовнішнього середовища: результати аудиторських перевірок; прогнозована інформація, про стан ринку; сезонна характеристика виробництва (сезонні коливання); маркетингова інформація.

* * *

Статья посвящена рассмотрению существующей учётной системы предприятия, которая в сочетании с информационными потоками внутренней и внешней среды удовлетворяет потребности пользователей в учёте непроизводственных расходов с целью принятия эффективных управленческих решений. Обосновано, что помимо учётной информации (первичные документы, отчётная документация в виде регистров учёта и отчётности) на принятие решений оказывают влияние информационные потоки внешней среды: результаты аудиторских проверок; прогнозируемая информация о состоянии рынка; сезонная характеристика производства (сезонные колебания); маркетинговая информация.

* * *

Introduction. A prerequisite for effective management and successful operation of any enterprise is the timely provision of complete and reliable information. Moreover, the basis of economic information is the accounting information, which accounts for more than 70% of the total amount of information. As is known in the accounting system, the necessary information is provided on the most important indicators of the activities of enterprises and, of course, on non-productive costs, which account for about 20% of all expenses of the economic entity, which is essential in the strategies of competitiveness. Therefore, the issue of accounting and information support for non-production costs for the adoption of management decisions and the effective conduct of their audit are relevant.

Purpose. The article is devoted to the consideration of non-production costs in the accounting system of the enterprise, which, in combination with the information flows of the internal and external environment, will meet the needs of information requests of users for making managerial decisions.

Results. In the article, each component of the accounting and information system (financial accounting, management accounting, tax calculations) is considered, which ensures the accounting and effectiveness of the audit of non-production costs in order to provide the personnel with the management of objective information for making reasonable decisions on optimizing costs that are observed at different levels activity management. In addition to the accounting information necessary for managing non-productive costs and generated as primary information (primary documents), reporting documents in the form of registers of accounting (secondary grouping) and reporting on the decision-making are also influenced by information flows coming from the external environment. Such information is formed out of the accounting and is based on the results of audits, forecast information on the market situation, seasonal characteristics of production (seasonal fluctuations), marketing information.

Conclusion. It is worth pointing out that the accounting and information system of an enterprise must be provided with a minimum but sufficient amount of information, in this case it concerns non-production costs, with a view to developing managerial decisions, to provide meaningful, complete and reliable information regarding the object of management, to ensure the speed of processing and presentation of information.

Ключові слова: невиробничі витрати, облік, аудит, інформаційне забезпечення, управлінські рішення

Ключевые слова: непроизводственные расходы, учёт, аудит, информационное обеспечение, управленческие решения

Keywords: non-production costs, accounting, auditing, information provision, management decisions

ВСТУП

Передумовою ефективного управління й успішного функціонування будь-якого підприємства є своєчасне забезпечення повною та достовірною інформацією.

Інформація – це єдиний вид ресурсів, який не тільки

не виснажується, а й накопичується, якісно вдосконалюється і разом з тим сприяє найбільш раціональному і ефективному використанню всіх видів ресурсів, їх заощадження, а також їх розмноження і створення нових. Під інформацією доцільно розуміти один із видів

економічних ресурсів, необхідних як для процесу прийняття рішень, так і для визначення стратегічних, тактичних і оперативних завдань економічного об'єкта.

Основу економічної інформації складає облікова інформація, на частку якої припадає понад 70 % всього обсягу інформації. Це обумовлено специфікою бухгалтерського обліку, який виконує функції, що охоплюють усі процеси виробничо-господарської діяльності підприємств. У системі бухгалтерського обліку формується необхідна інформація про найважливіші показники діяльності підприємств і, звичайно, про невиробничі витрати.

Враховуючи те, що невиробничі витрати згідно з проведеними попередніми дослідженнями становлять близько 20 % усіх витрат господарюючого суб'єкту, що є суттєвим у стратегіях конкурентоспроможності, тому тема статті є актуальною, а питання обліково-інформаційного забезпечення невиробничих витрат для прийняття управлінських рішень та ефективного проведення їх аудиту залишаються не вирішеними.

Дослідженню питань, пов'язаних із обліково-інформаційним забезпеченням невиробничих витрат, присвятили праці такі українські й зарубіжні учені: К. Безверхий, Н. Гудзенко, Л. Гуцаленко, В. Дерій, К. Друрі, Н. Завгородній, П. Іванюта, В. Івашкевич, Т. Карпова, Г. Козаченко, О. Петрук, М. Пушкар, І. Садовська, Я. Соколов, Л. Сук, Ю. Цал-Цалко, А. Череп, М. Чумаченко тощо. Проте їх дослідження зосереджені на загальних аспектах обліково-інформаційного забезпечення витрат, що свідчить про недостатність розкриття інформації для планування, обліку та ефективного проведення аудиту невиробничих витрат.

МЕТА РОБОТИ

Стаття присвячена розгляду невиробничих витрат в обліковій системі підприємства, яка в поєднанні з інформаційними потоками внутрішнього та зовнішнього середовища задовольнятиме потреби інформаційних запитів користувачів для прийняття управлінських рішень.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою даної статті є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених стосовно обліково-інформаційного забезпечення невиробничих витрат. При проведенні дослідження застосовувались загальнонаукові методи: аналогії, спостереження, аналізу, синтезу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інформація як центральний об'єкт облікової системи – це систематизовані дані, отримані у результаті опрацювання відомостей, що несуть у собі новизну для того, кому вони призначені, і розкривають суть здійснених операцій [1, с. 66].

Інформація як основний ресурс, на базі якого приймаються управлінські рішення та підвищується ефективність господарської діяльності, має бути оперативною, достовірною та доречною з метою:

1) задоволення вимог як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, які потребують максимальної прозорості показників, що впливають на фінансовий результат. Для внутрішніх користувачів такими показниками є інформація, яка сформована в розрізі аналітик-

ного обліку, для зовнішніх користувачів – активи, розрахунки, види діяльності тощо [2, с.55];

2) забезпечення суб'єктів господарювання даними за допомогою облікових носіїв, що призначені для послідовного відображення й формування доказів про достовірність здійснених господарських операцій на підприємстві. Носіями облікової інформації у системі бухгалтерського обліку є: первинні та зведені бухгалтерські документи, облікові реєстри, внутрішня звітність, бухгалтерська (фінансова) звітність [2, с. 56; 3, с. 46; 4, с. 88].

Облік як процес, що складається з операцій спостереження, виявлення, накопичення та реєстрації фактів, є джерелом формування інформації незалежно від її призначення. Бухгалтерський облік, поєднуючи підсистеми, які різняться функціями, призначенням та структурою, однак мають спільну мету – інформаційне забезпечення керівників різних рівнів управління, є основним джерелом інформації для ведення господарської діяльності незалежно від організаційно-правової форми господарювання.

Проте "...для керівництва підприємства та інших користувачів інформації потрібна своєчасна, надійна та доречна інформація і при цьому для них не так важливо, як називають діяльність, яка забезпечує таку інформацію" [2, с. 56]. Тобто на підприємствах, крім сформованої у розрізі бухгалтерського обліку інформації, виникає потреба у додатковій, яка створюючи певну інформаційну систему може мати будь-яку назву.

Обліково-інформаційне відображення невиробничих витрат об'єднує дані різних видів обліку, що формуються у первинних та вторинних документах на різних стадіях облікового процесу, а управління супроводжується сукупністю системи показників як внутрішніх, так і зовнішніх інформаційних потоків (рис. 1).

Розглянемо кожен складову обліково-інформаційної системи, що забезпечує облік та аудит невиробничих витрат з метою надання персоналу управління об'єктивної інформації для прийняття обґрунтованих рішень стосовно оптимізації витрат, які спостерігаються на різних рівнях управління діяльністю.

Фінансовий облік як високоорганізована та самодостатня система спрямований на спостереження за господарськими операціями та процесами, забезпечує своєчасне групування й узагальнення даних в облікових та інших реєстрах і як результат надає суб'єктам господарювання оперативну, регламентовану та детальну облікову інформацію стосовно фінансового стану підприємства, його результатів діяльності та руху грошових коштів. Система показників фінансового обліку є основою інформаційної бази поточного управління невиробничими витратами, до переваг якої відносять чітку періодичність формування (визначено законодавством) та надійність забезпечення (звітність, що складається за даними фінансового обліку, є головним джерелом інформаційних даних для зовнішніх користувачів).

Проте узагальнена інформація про фактичний стан невиробничих витрат у результаті операційної діяльності, тобто відображення інформаційних потоків у цілому по підприємству та періодичність надання результатів, не задовольняють потреби керівників структурних підрозділів для прийняття оперативних рішень.

Тому інформації, що формується в фінансовому обліку, недостатньо для аналітичної оцінки невиробничих витрат при управлінні організаційною діяльністю та оперативному втручанні у процеси пов'язані із господарською діяльністю. Саме управлінський облік є системою показників, що формує необхідну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень, а також планування, мотивації, організації, аналізу, обліку та аудиту досліджуваного об'єкта в реальному часі

та на різних рівнях управління із систематизацією у внутрішньогосподарській звітності.

Формування інформації про невиробничі витрати у межах управлінського обліку здійснюють менеджери структурних підрозділів за допомогою використання інструментів управління (методів, форм, прийомів, тощо) та поєднання інформаційних потоків зовнішнього облікового середовища, що мають місце в процесі господарської діяльності (рис. 2).

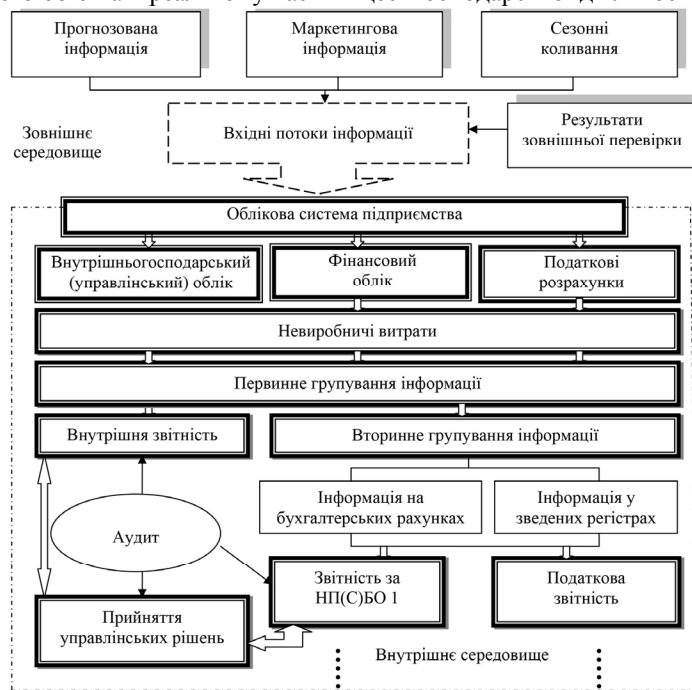

Рис. 1. Обліково-інформаційне забезпечення невиробничих витрат для прийняття управлінських рішень [узагальнено автором]

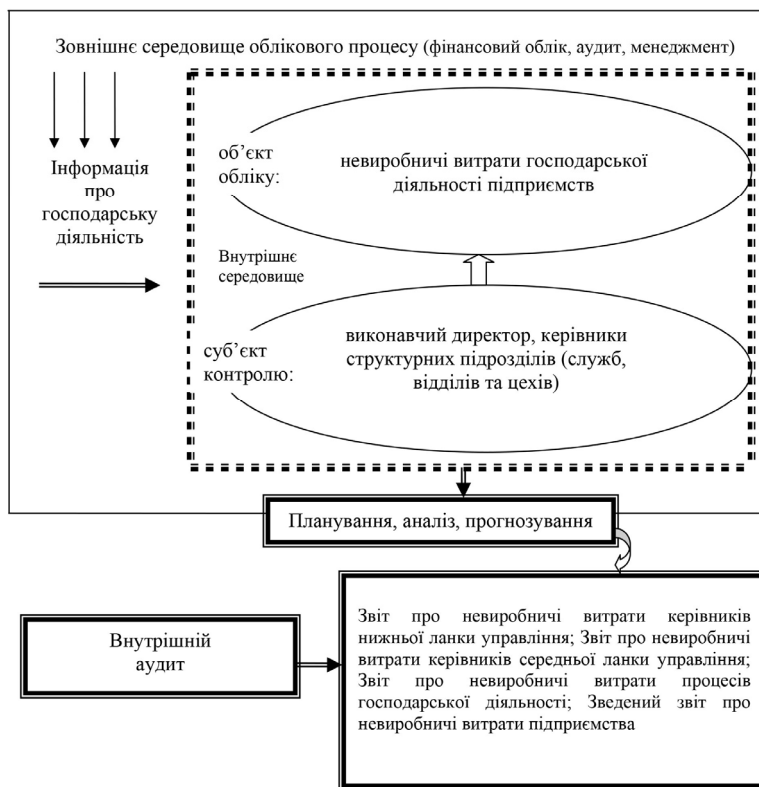

Рис. 2. Формування інформації про невиробничі витрати в управлінському обліку [узагальнено автором]

Концепція стратегічного управління витратами, як зазначає Н.В. Гришко, полягає в тому, що аналіз витрат підприємства дає змогу піднятися на найбільший рівень причин їх виникнення [5, с. 36]. Науковець акцентує увагу на тому, що прийняття стратегічного рішення на вищому рівні управлінської ланки (наприклад, зміни в технології) відразу може позбавити від значної кількості чинників нижчого рівня управління (такими є виробничі, комерційні носії витрат тощо). Викладене підтверджує доцільність надання вищому керівництву на підприємстві об'єктивної інформації для оптимізації невиробничих витрат у структурних підрозділах (відділах, службах, цехах) з метою перспективного планування подальшої господарської діяльності для отримання прибутку (підвищення ефективності виробництва).

Розглядаючи формування інформації для платників податку, доцільно зауважити, що більшість розрахунків оподаткованої бази ґрунтується на даних фінансового обліку, що визначає їх не абсолютну самостійність. Подібність податкових розрахунків та фінансового обліку полягає в наступному: законодавчому закріпленні правил обліку та розрахунків; підтвердженням даних обліку та розрахунків є первинні документи, що оформлюються відповідно до вимог; безперервності ведення обліку та розрахунків з метою формування повної та достовірної інформації; порядку ведення обліку і розрахунків, який визначається обліковою політикою; задоволенні інтересів зовнішніх користувачів.

Поряд зі спільними ознаками, що простежуються в організаційному, інформаційному та методичному забезпеченні обліку (фінансового та управлінського) і податковими розрахунками, є низка відмінностей, суть яких полягає в різниці формування економічних показників у тій чи іншій підсистемі обліку.

Отже, інформація про невиробничі витрати у системі податкових розрахунків, що регламентована законодавчими документами (ст. 138 Податкового кодексу України) та необхідна для платників податку в обчисленні об'єкта оподаткування, відображається у зовнішній звітності та не впливає на дієвість і ефективність управлінських рішень стосовно оптимізації витрат в управлінні, організації й обслуговуванні різних сфер діяльності підприємств.

Як показує практична діяльність господарюючих суб'єктів, облікова система підприємства виступає об'єднувальною ланкою між навколишнім середовищем та системою управління. Ми поділяємо думку Н.М. Гудзенко, про те, що інформації, яка формується у системі бухгалтерського обліку, за змістом та формою недостатньо для задоволення вимог та потреб системи управління стосовно вибору найбільш оптимальних та ефективних для підприємства методів і прийомів (планування, організації та аудиту господарської діяльності. – примітка автора) [1, с. 55; 2, с. 61].

ВИСНОВКИ

Доцільно зазначити, що обліково-інформаційна система підприємства, повинна бути забезпечена мінімальним, але достатнім об'ємом інформації, з метою розробки управлінських рішень, надавати змістовну, повну та достовірну інформацію, стосовно об'єкту управління,

забезпечувати терміновість обробки та представлення інформації.

Згідно проведеного дослідження доцільно акцентувати увагу на тому, що прийняття управлінських рішень ґрунтується на поєднанні зовнішніх (вхідних) та внутрішніх інформаційних потоків. Тобто крім облікової інформації, необхідної для управління невиробничими витратами та сформованої як первинної інформації (первинні документи), звітної документації у вигляді реєстрів обліку (вторинне групування) та звітності на прийняття рішень мають вплив також й інформаційні потоки, що надходять із зовнішнього середовища. Така інформація формується як поза облікова та ґрунтується на результатах аудиторських перевірок, прогнозований інформації стосовно стану ринку, сезонній характеристиці виробництва (сезонних коливаннях), маркетинговій інформації тощо.

Список використаних джерел

1. Гудзенко Н.М. Облік і контроль збуту в операційній діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія. Вінниця: РВВ ВДАУ, 2008. 198 с.
2. Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю невиробничих витрат: монографія / Л.В. Гуцаленко та ін. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 240 с.
3. Кужельний М. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2005. № 8-9. С. 45-50.
4. Біла Л.М. Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством. Економіка АПК. 2005. № 8. С. 85-89.
5. Гришко Н.В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств. Культура народів Причорномор'я. 2007. № 99. С. 33-38.
6. Податковий кодекс України URL: <http://SPS.gov.ua/nk/>.
7. Управління витратами підприємства: монографія / Ю.М. Великий, В.В. Прохорова, Н.В. Сабіна. Х.: ІНЖЕК, 2009. 192 с.
8. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Тернопіль: ТНЕУ "Економічна думка", 2009. 272 с.

References

1. Hudzenko N.M. Accounting and control of sales in the operational activities of agricultural enterprises: monograph. Vinnytsia: Vinnitsa State Agrarian University. 2008. pp. 198 (in Ukrainian).
2. Organizational-methodical aspects of accounting and control of non-production costs: monograph / L.V. Hutsalenko et.al. Ternopil: Ternopil National Economic University, 2016. 240 p. (in Ukrainian).
3. Kuzhelnyi M. Theoretical aspects of accounting. Accounting and auditing. 2005. № 8-9. pp. 45-50 (in Ukrainian).
4. Bila L.M. Role of reporting in the management system of an agricultural enterprise. Economics of agro-industrial complex. 2005. № 8. pp. 85-89 (in Ukrainian).
5. Hryshko N.V. Modern concepts of cost management of industrial enterprises. Culture of the peoples of the Black Sea region. 2007. № 99. pp. 33-38 (in Ukrainian).
6. The Tax Code of Ukraine. URL: <http://SPS.gov.ua/nk/> (in Ukrainian)
7. Management of enterprise expenses: monograph / Yu.M. Velykyi, V.V. Prokhorova, N.V. Sabina. Kharkiv: Engineering-Economic Institute. 2009. 192 p. (in Ukrainian).
8. Derii V.A. Expenses and income of enterprises in the system of accounting and control: monograph. Ternopil: Ternopil National Economic University "Economic Thought". 2009. 272 p. (in Ukrainian).